

Krisplan

Färila skola
F-9 samt fritidshemmet

Innehåll

Inledning	2
Krisförlopp	4
Telefonlista krisgruppen	6
Övrigt	7
Dödsfall elev – i skolan	7
Dödsfall elev – utanför skolan	9
Dödsfall personal - i skolan	11
Dödsfall personal – utanför skolan	12
Elev som mister nära anhörig	13
Vid allvarliga olyckor i skolan	14
Vid allvarliga olyckor - utanför skolan	15
Själv mord – elev	16
Själv mord – personal	19
När elev blir allvarligt sjuk	19
Vid elevs försvinnande – utanför skoltid	20
Brand	21
Massmedia	21
Vid misshandel och sexuella övergrepp	21
Hedersrelaterat våld	22
Barn som inte hämtas	23
Om drog- eller alkoholpåverkade vårdnadshavare hämtar sitt barn	23
Obehöriga på skolan	23
Vid väpnat våld	24
Våldshandling mot barn	24
Våldshandling mot personal	24
Bombhot	25
Risk för kidnappning eller vid kidnappning	25
	2

Kriser och katastrofer i Sverige och världen	25
Bilaga 1 Samtal i klassen	26
Bilaga 2 Kamratstöd	28
Bilaga 3 Kontakt med massmedia	28
Bilaga 4 Vad man kan säga eller skriva då man informerar vårdnadshavare	29
Bilaga 5 Olika sorgeaktioner hos barn	29

Inledning

Vad skulle du göra om du fick veta att fyra av dina elever omkommit och flera skadats i en bussolycka på väg till skolan?

Hur skulle du informera och för övrigt hantera situationen om en av lärarna vid din skola blivit brutalt överfallen och mördad?

Vilka råd skulle du ge i en situation där du fick meddelande om att en elev begått självmord? Vårdnadshavare till två elever i samma klass omkommer i en båtolycka. Hur skulle du hantera en sådan situation vid din skola?

Gemensamt för alla krishändelser är att de hotar eller skadar oss, att de ofta innebär olika typer av förluster och att de oftast utsätter oss för starka sinnesintryck.

Det handlar om att inse att sådana händelser kan beröra barn och ungdomar starkt känslomässigt och försvåra skolarbetet.

Många situationer går att öva förbereda sig på, andra situationer bör inte övas.

Allt som finns i samhället finns även i skolan!

Denna handlingsplan/krisplan tar upp följande händelser som framkallar en krissituation:

Dödsfall (elev, elevs nära anhörig, personal, personals nära anhörig)

Allvarlig sjukdom (elev, elevs nära anhörig, personal, personals nära anhörig)

Självmord (elev, elevs nära anhörig, personal, personals nära anhörig)

Elevs försvinnande

Brand, bombhot och hot om skjutning/annat våld

Kriser och katastrofer nationellt och globalt

Vad är kris?

När det händer något allvarligt i skolan, t ex att en elev dör i en olycka, blir många människor berörda och hamnar i kris. Man brukar säga, att vi hamnar i kris när vi utsätts för extrema yttre påfrestningar, som försätter oss i en situation som vi varken kan hantera eller fly ifrån. Våra reaktioner är naturligtvis individuella, men det finns också mycket som gäller de flesta människor. Vi går igenom samma faser när vi hamnar i kris, men faserna är olika långa

beroende på person och situation. Det är t ex skillnad på reaktioner hos tonårsbarn och mindre barn.

Krisförlopp

Kriser är något som alla upplever i olika livsskeden. En del av dem (det är sådana kriser som detta kompendium handlar om) förorsakas av olika yttre händelser t ex genom att någon avlider eller är med om en olycka.

Reaktionssättet vid kriser följer ett visst förlopp, som är viktigt att känna till:

1. Chockfasen

Denna fas varar från ett kort ögonblick upp till några dygn.

- De drabbade har en känsla av överklighet. Man kan inte riktigt förstå vad som hänt. Det hela är som en ond dröm eller något som sker på film.
- De drabbade förefaller okänsliga, bedövade. Även om de på ytan kan verka lugna, upplever de ett inre kaos och har i efterhand svårt att redogöra för vad som hänt. Detta tillstånd är lätt att missförstå, utomstående kan tolka reaktionen "Han tar det så bra", när verkligheten är att personen befinner sig i ett chocktillstånd.
- I andra fall kan de drabbade reagera genom förtvivlan, förvirring.
- Det är sällan de drabbade grips av panik, men det kan inträffa vid hög grad av livshot kombinerat med tidspress t ex vid en brand. Man ska då isolera dem som drabbats av panik, så att de inte kan "smitta" övriga gruppen. Det är också mycket viktigt att bekämpa rykten och sprida sann information för att minska risken för panik.
- Många drabbas av förändrad tidsuppfattning. Man tycker att händelseförloppet tar oändligt lång tid, när det i själva verket kanske rör sig om minuter. Detta motverkas om de drabbade t ex vid en bussolycka, får så tät information som möjligt om räddningsarbetet. "Nu är ambulanserna på väg", "Era vårdnadshavare är på väg hit" etc.
- Olika fysiska reaktioner under chockfasen inträffar: Man kan få hjärtklappning och hög puls, drabbas av muskelspänningar, darrningar och skakningar, svettas, kan inte hålla urin och avföring, kräks, man blir yr, känner sig matt eller svimfärdig.
- Ofta är det känslor och tankar inför sin egen reaktion som gör att människor har svårt att komma över kriser. "Varför kände jag inte sorg?", "Är det fel på mig eftersom jag inte blir tillräckligt ledsen?" Svaret är att kroppen mobiliserar alla krafter och försvar för att klara situationen eftersom man är i chock.

2. Reaktionsfasen

- Man kan känna rädsla inför framtiden. Många barn tänker: "Jag kommer nog aldrig att bli vuxen".
- Denna fas pågår oftast någon eller några månader. Den drabbade har nu förstått vad som hänt, har tvingats öppna ögonen för det inträffade. Nu kommer sorgereaktionen.
- Många får svårt att skilja mellan verklighet och det överkliga.
- Man återupplever och får påträngande minnesbilder. Man kan påminnas av syn- och hörselintryck, lukter, smaker och beröringar. Det kan t ex vara helt outhärdligt att känna lukten av grillat kött om man varit med om en brand.

- Ångest
- Man blir mer sårbar och är rädd för nya olyckor.
- Man får ökad faroberedskap, spritter till vid minsta ljud. Detta gäller speciellt våldsoffer.
- Generell ångest. Krissituationer sätter så gott som alltid spår i skolsituationen t ex sänkta prestationer eller oförklarliga reaktioner i klassrummet (man vågar kanske inte längre sitta nära dörren etc).
- Man kan få svårt att komma ihåg, koncentrationssvårigheter. Skola och arbetsgivare bör informeras om detta.
- Sömnsvårigheter, man har svårt att somna eller vakna, mardrömmar.
- Ledsenhet, sorg, depression. Många upplever en sänkt livskvalitet.
- Skuld, skam, självförelöser. Man kan känna skuld över att själv ha överlevt eller förblivit oskadd, likaså över sina egna reaktioner eller ouppklarade relationer.
- Aggressivitet och ilska gentemot den döde, mot den som försökt hjälpa, mot den skyldige.
- Isolering. Man isolerar sig gentemot omvärlden, drar sig tillbaka. Isolering kan också ta sig uttryck i förnekande av känslor. Man kan t ex prata till synes lugnt om dödsfallet eller den egna sjukdomen och förneka betydelsen av det inträffade. Problemet med denna typ av reaktioner är att sorgen inte kan genomarbetas på ett riktigt sätt.
- Olika fysiska reaktioner t ex nedsatt immunförsvar, olika psykosomatiska symtom, vilka i sin tur kan leda till sjukdomar.
- Existentiella problem. Man frågar sig om meningen med livet, upplever meningslöshet, man kan tycka sig återse den döde, överge sin tro eller ge sig hän åt religiösa rörelser, spiritism.
- Självordsförsök kan förekomma.

3. Reparationsfasen

Denna fas pågår från någon eller några månader efter händelsen till cirka ett halvt eller ett år senare. Nu börjar de drabbade på nytt att vända sig utåt och se framåt. De har accepterat det inträffade och börjar se nya möjligheter i livet. Det är viktigt att tiden före händelsen inte skönmålas, utan att man ser på verkligheten sådan den var - att man orkar minnas att tiden före krisen också hade sina svårigheter och problem.

4. Nyorienteringsfasen

Denna fas har inte någon avslutning. De drabbade lever nu vidare med det förgångna som ärr som finns kvar. Ärren är dock inget hinder för ett relativt normalt liv. Ibland upplever man korta perioder av smärta.

Krisgruppen och övriga kontakter

På skolan finns en krisgrupp. Gruppen samordnar krisarbetet och förmedlar information till övrig personal samt har kontakten med massmedia i förekommande fall. Krisgruppen ska kontaktas snarast inom 24 timmar efter det att händelsen inträffat/man fått kännedom om händelsen. Detta oavsett tid på dygnet eller tid på året.

Telefonlista krisgrupp Färila skola samt fritidshemmet

Namn	Titel	Telefonnummer	Ansvarsområde
Marcus Persson	Rektor	0651-186 03 070-582 42 57 (privat)	Sammanställande
Jens Lindell	Bitr rektor	0651-186 02	Bistå rektor samt möta upp elever, personal, vårdnadshavare
Marina Övergren	Administratör	0651-186 04 070-542 19 24 Vxl. 0651-18600	Krislådan, kontaktuppgifter till personal
Sunna Nordgren	Kurator	070-190 29 03 0651-761319	Krisstöd
Helen Eriksson	Skolsköterska	0651-760938	Sjukvård/krisstöd
Henning Nilsson	Vaktmästare	0651-186 65	Lås, dörrar, larm, lokaler
Sanna Klang(f-ledig)	Skolsköterska	0651-186 17	
Johanna Karlsson Margareta Nordborg Josefin Nordborg Sophie Staffansson Anna Sandbäck	Lågstadiet Mellanstadiet Högstadiet Fritidshemmet Sepc.team	0651-76 09 35 0651-76 09 31 0651-76 09 60 0651-76 09 64 0651-76 09 36	Ta emot information samt informera personal, elever och vårdnadshavare
Marianne Andersson	Specialpedagog	0651-76 09 42	Krisstöd
Emma Strand	Studie- och yrkesvägledare	0651-76 13 38	Krisstöd
Fredrik Bohlin	IKT	0651-186 10	Krisstöd, IT-frågor
Matsal / Färila		0651-186 22	

Övriga kontakter

Åsa Jerfsten	Skolchef	0651-76 16 01		
Signhild Olsson	Bitr. skolchef	0651-76 16 20		
Josefin Jarlheden	Säkerhetschef	0651-187 28 072-469 99 93		
Mohlins Bussar Jocke Brunner		0651-34 09 15 070-573 11 14		
Krisinformation		113 13		
Polis		114 14		
SOS Alarm		112		
Kyrkan SOS jour		0771-800 650		
Räddningstjänst Peter Nystedt	Räddnings- chef	0651-180 21 070-608 21 22		
POSOM Gruppen	via kommunens växel	0651-180 00		

Klass	Nummer
Förskoleklass	070 -201 56 24
Åk 1	070 - 202 47 62
Åk 2	070 - 202 89 14
Åk 3	070 - 203 50 18
Åk 4	070 - 205 17 50
Åk 5	070 - 140 54 69
Åk 6	070 - 144 31 56
Åk 7	070 - 159 66 07
Åk 8	070 - 200 04 16
Åk 9	070 - 201 17 30
Fritids F-1	070 - 604 71 62
Fritids 2-6	070 - 191 83 44

Övrigt

- **Krisstöd i kommunen** kontaktas av rektor. Här ingår bland andra personal från socialtjänst och räddningstjänst.
- Hjärt- och lungräddning (HLR) samt instruktion om hur hjärtstartaren fungerar bör anordnas en gång per läsår.
- Skolans egna krisplan ska finnas lättillgänglig i minst ett exemplar i varje klassrum.
- Krisplanen ska alltid lämnas till nyanställda och långtidsvikarier av rektor.
- Krisplanen uppdateras en gång per termin, i januari och augusti.
- **För att kunna agera direkt vid en krissituation gäller följande vid verksamhet utanför skolans område:**
  - Mobiltelefon ska medföras.
  - Färdbeskrivning, riskanalys och anteckning om vilket mobiltelefonnummer man når medföljande personal på ska lämnas väl synlig i arbetsrummet i respektive arbetslag/avdelning.
  - Deltagarförteckning med vårdnadshavares telefonnummer utdragen från Schoolsoft ska följa med.

Skolbussorganisation eller vid utflykter m buss

- Aktuell deltagarförteckning
- Vid läsårsstart genomgång av utrymning i bussen och användande av säkerhetsbälten
- Aktuella skoltelefonnummer i bussarna

Dödsfall elev – i skolan

Rektor underrättar omedelbart polis.

Information i skolan

Rektor sammankallar krisgruppen och underrättar mentor samt delegerar arbetet i gruppen.

Information till anhöriga

Krisgruppen kommer tillsammans med mentor överens om vem som ska ha kontakt med hemmet. Polis meddelar de anhöriga. Det är viktigt att diskutera med de anhöriga om vad man får informera om i skolan. Den personliga integriteten är viktig. Men det är också viktigt att betona för anhöriga att någon slags information måste komma ut i skolan.

Anmälan till Arbetsmiljöverket

Enligt arbetsmiljöförordningen §2 ska arbetsgivaren utan dröjsmål underrätta Arbetsmiljöverket om att ett dödsfall har inträffat på arbetsplatsen. Rektor ansvarar för detta.

Massmedia

Om dödsfallet kan ha intresse för massmedia är det rektor som har den kontakten. Var noga med att alltid skydda eleverna så de inte blir kontaktade av massmedia i skolan. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV. Se bilaga 3 för mer info kring hantering av media.

Information till klassen

Efter överenskommelse med familjen om hur meddelandet om dödsfallet ska framföras berättar mentor eller någon annan för klassen känd person, med stöd av krisgruppen detta. Klassen hålls samlad en stund. Tänk på följande vid samtal med klassen:

Tala öppet om det som hänt. Låt eleverna tala om sina tankar och känslor. Se bilaga 2 för mer stöd kring samtalet i klassen.

Mentor ser till att alla elever har en vuxen att komma hem till.

Tala med eleverna om den avlidnes integritet gällande vad man skriver/lägger ut för bilder på Internet.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar kvar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till övriga klasser

Skolans övriga klasser informeras av sina mentorer med stöd av krisgruppen.

Tyst minut

Tyst minut pålyses av rektor. Rektor meddelar t ex följande: "Med anledning av den förfärliga händelsen som inträffat den xx datum pålyser jag en tyst minut. Under den tysta minuten ska alla stå upp och vi tänker på dem som drabbats av denna stora sorg. Den tysta minuten börjar nu.....den tysta minuten är över."

Sorgbord

Mentor tillsammans med ansvarig från krisgruppen iordningställer ett bord med vit duk, levande ljus, eventuellt foto, penna och loggbok. Rektor skriver första mening i boken. Medlem/medlemmar från krisgruppen finns kvar vid sorgbordet så länge det står uppställt.

Information till vårdnadshavare

Rektor delegerar ansvar för att samtliga vårdnadshavare/vårdnadshavare i den drabbade klassen underrättas via telefon i första hand, brev i andra hand.

Minnesstund

Minnesstund i elevens klass/skola hålls dagen efter meddelat dödsfall. De anhöriga är med och bestämmer hur minnesstunden ska utformas och vad den ska innehålla.

En minnesstund kan innehålla minnesord från rektor, minnesord från mentorn, någon läser en dikt, sjunger en sång eller spelar något musikstycke.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att elevens kamrater deltar i begravningen. håller mentor klassen samlad. Elever som vill ha sina vårdnadshavare med bör om möjligt få ha det. Ingen elev ska tvingas delta i en begravning.

Uppföljning

Det kan vara betydelsefullt om elevens plats får stå tom ett tag. Det kan finnas andra konkreta ting som påminner om eleven som kan tas tillvara. Personerna i krisgruppen ansvarar för detta. De ansvarar också för att stödja mentor i uppföljningsarbetet. Viktigt med kollegialt stöd och möjlighet till gemensamma samtal. Krisgruppen samlas flera gånger efter det inträffade för att följa upp och vid behov tillkalla hjälp utifrån, t ex elevhälsa och företagshälsovård .

Dödsfall elev – utanför skolan

Information i skolan

Direkt efter att skolan fått kännedom om dödsfallet (från anhöriga, ej via 3:e part) sammankallar rektor krisgruppen. Mentor och övrig personal underrättas. Kontrollera om det finns syskon i skolan eller annan skola, kontakta iså fall berörda personer.

Information till de anhöriga

Kom överens i krisgruppen vem som kontaktar hemmet. Kolla av med hemmet/anhöriga vilken information man får ge till klassen om det som inträffat.

Massmedia

Rektor tar kontakt/svarar på frågor från massmedia. Var noga med att skydda eleverna så de inte massmedia kontaktar dem i skolan. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Information till klassen

Den berörda klassen underrättas av mentor med stöd från krisgruppen. Klassen hålls samlad en stund. Tala öppet om det som hänt och låt eleverna komma med sina tankar och känslor. Mentor ser till att alla elever har en vuxen att komma hem till.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar kvar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till övriga klasser

Varje mentor ansvarar för att underrätta sin klass, med stöd av krisgruppen.

Tyst minut

Tyst minut pålyses av rektor. Rektor meddelar t ex följande: "Med anledning av den förfärliga händelsen som inträffat den xx datum pålyser jag en tyst minut. Under den tysta minuten ska alla stå upp och vi tänker på dem som drabbats av denna stora sorg. Den tysta minuten börjar nu.....den tysta minuten är över."

Information till vårdnadshavare

Rektor ansvarar för att samtliga vårdnadshavare/vårdnadshavare i den drabbade klassen underrättas. Förslagsvis skickas ett brev hem till samtliga.

Minnesstund

Minnesstund i elevens klass/skola hålls dagen efter meddelat dödsfall. De anhöriga är med och bestämmer hur minnesstunden ska utformas och vad den ska innehålla.

En minnesstund kan innehålla minnesord från rektor, minnesord från mentorn, någon läser en dikt, sjunger en sång eller spelar något musikstycke.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar elevens kamrater delta i begravningen. Rektor ser i så fall till att inbjudan formuleras och går ut till eleverna. Rektor beslutar om blommor från skolan till begravningen. Om eleverna ska delta bör man samtala ingående i klassen om hur detta går till. Det kan vara viktigt även om eleverna inte ska delta. Begravningsdagen håller mentor klassen samlad. Elever som vill ha sina vårdnadshavare med bör om möjligt få ha det. Ingen elev ska tvingas delta i en begravning.

Uppföljning

Det kan vara betydelsefullt om elevens plats får stå tom ett tag. Det kan finnas andra konkreta ting som påminner om eleven som kan tas tillvara. Personerna i krisgruppen ansvarar för detta. De ansvarar också för att stödja mentor i uppföljningsarbetet. Viktigt med kollegialt stöd och möjlighet till gemensamma samtal. Krisgruppen samlas flera gånger efter det inträffade för att följa upp och vid behov tillkalla hjälp utifrån, t ex elevhälsa och företagshälsovård .

Dödsfall personal - i skolan

Rektor underrättar omedelbart polisen om det inträffade.

Information till de anhöriga

Polis underrättar anhöriga. Rektor pratar sedan med de anhöriga om vad man får informera om i skolan. Det är dock viktigt att betona för de anhöriga att någon slags information måste komma ut i skolan.

Information i skolan

Rektor sammankallar skolans krisgrupp. Krisgruppens ansvariga informerar i de olika arbetslagen om vem som ansvarar för olika kontakter.

Anmälan till Arbetsmiljöverket

Enligt arbetsmiljöförordningen § 2 ska arbetsgivaren utan dröjsmål underrätta Arbetsmiljöverket om ett dödsfall inträffat på arbetsplatsen.

Massmedia

Rektor har kontakt med massmedia. Var noga med att skydda eleverna så massmedia inte får tillfälle att kontakta dem i skolan. Hänvisa alltid till rektor. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Information till klassen

Om det är en klasslärare som avlidit informeras berörd klass/berörda klasser av någon av eleverna känd person med stöd av krisgruppen. Klassen bör hållas samlad tillsammans med känd vuxen resten av dagen. Ansvarig från krisgruppen ser till att ingen elev kommer hem till ett tomt hem utan någon vuxen. Tänk på att samtala med klassen på ett öppet och konkret sätt.

Informera övriga klasser om vad som hänt. Krisgruppen fördelar ansvaret.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar kvar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till klassens vårdnadshavare

Rektor ansvarar för information till berörd/berörda klassers vårdnadshavare. Eleverna får med sig en kortfattad skriftlig information hem. Förslag till text finns i bilaga 4. Det kan vara lämpligt att ordna ett föräldramöte för klassen så snart som möjligt.

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum i skolan dagen efter meddelandet om dödsfallet.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att arbetskamrater och berörda elever ska delta i begravningen. Rektor tillsammans med anhöriga formulerar en skriftlig inbjudan som skickas hem till eleverna. Rektor beslutar om blommor till begravningen. Om eleverna ska/vill delta bör man samtala ingående i klassen om hur detta går till. Det kan vara viktigt även om eleverna inte ska delta. Begravningsdagen håller mentor klassen samlad. Elever som vill ha sina vårdnadshavare med bör om möjligt få ha det. Ingen elev ska tvingas delta i en begravning.

Uppföljning

Krisgruppen ansvarar för uppföljning. Viktigt med kollegialt stöd och tid för gemensamma samtal. Vid behov tillkallar krisgruppen stöd från företagshälsovård.

Dödsfall personal – utanför skolan

Krisgruppen

Direkt efter att skolan fått kännedom om dödsfallet sammankallar rektor skolans krisgrupp. Rektor kontaktar anhöriga och tar reda på vilken information de vill lämna ut.

Information i skolan

Rektor sammankallar all personal och informerar om dödsfallet och meddelar krisgruppens ansvarsfördelning.

Massmedia

Rektor har kontakt med massmedia. Hänvisa all massmedia till rektor. Var noga med att skydda eleverna så att massmedia inte får tillfälle att kontakta dem i skolan. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Information till klassen

Berörd/berörda klasser informeras först om den avlidne är mentor. Klassen ska meddelas av en för dem känd person från skolan. Klassen bör hållas samlad resten av dagen tillsammans med känd vuxen och stöd från krisgruppen. Ansvarig från krisgruppen ser till att ingen elev går hem utan att någon vuxen finns i hemmet. Tänk på att samtala öppet och konkret om det som hänt. Låt eleverna tala om sina tankar och känslor.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar kvar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till klassens vårdnadshavare

Rektor ansvarar för information till berörd/berörda klassers vårdnadshavare. Eleverna får med sig en kortfattad skriftlig information hem. Förslag till text finns i bilaga 4. Det kan vara lämpligt att ordna ett föräldramöte för klassen så snart som möjligt.

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum i skolan dagen efter meddelandet om dödsfallet.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att arbetskamrater och berörda elever ska delta i begravningen. Rektor tillsammans med anhöriga formulerar en skriftlig inbjudan som skickas hem till eleverna. Rektor beslutar om blommor till begravningen. Om eleverna ska delta bör man samtala ingående i klassen om hur detta går till. Det kan vara viktigt även om eleverna inte ska delta. Begravningsdagen håller mentor klassen samlad. Elever som vill ha sina vårdnadshavare med sig bör om möjligt få ha det. Ingen elev ska tvingas delta i en begravning.

Uppföljning

Krisgruppen ansvarar för uppföljning. Viktigt med kollegialt stöd och tid för gemensamma samtal. Vid behov tillkallar krisgruppen stöd från företagshälsovård.

Elev som mister nära anhörig

Om personen är en nära anhörig definieras alltid av barnet och dess familj.

Kontakt med familjen

I samband med att skolan underrättats eller fått kännedom om dödsfallet tillfrågar rektor eller mentor om elevens kamrater kan meddelas. Familjen avgör då vem som ska informeras och hur det ska gå till.

Information till berörd personal

Rektor och mentor sammankallar berörd personal och informerar om vad som ska meddelas till eleverna.

Krisgruppen

Rektor avgör om behov finns att sammankalla krisgruppen.

Information till elevens klasskamrater

Mentor, eller annan av klassen känd person, berättar för den berörda klassen om dödsfallet. Var noga med att det är anhöriga som avgör hur mycket information man ska ge om dödsfallet.

Vid anhörigas död genom olycka eller självmord bör man särskilt tänka på vad som ska sägas och hantera händelsen med största respekt för familjen.

Elever som mister en nära anhörig mår oftast bra av att börja skolan igen så snart som möjligt efter händelsen. Skolan bör ta initiativ till kontakt och stödja eleven och familjen i att komma tillbaka till skolan och vid behov lägga upp en plan för återgången.

Förbered klasskamraterna på att eleven kommer tillbaka och hur de bemöter den berörda eleven på bästa sätt. Förbered dem på att eleven kan bete sig annorlunda, vara känsligare än vanligt och behöva extra stöd från vuxna och kamrater.

Uppföljning

Klassföreståndaren följer upp eleven genom egna iakttagelser och samtal med kollegor. Ta hjälp av krisgruppens stödpersoner.

Var observant på elevens sorgereaktioner. Försök ha en tät kontakt med hemmet och erbjud stöd.

Vid allvarliga olyckor i skolan

Akuta åtgärder på olycksplatsen

Den eller de personer som är vid olycksplatsen eller först kommer dit utför följande:

- Ring 112 och tillkalla ambulans/polis/räddningstjänst
- Ge första hjälpen
- Håll obehöriga borta från olycksplatsen
- Trösta och lugna

Blir någon elev skadad, följer en vuxen som känner eleven med i ambulansen.

Information till rektor

Rektor meddelas omedelbart. Om rektor inte går att nå kontaktas administratören på skolan.

Krisgruppen

Rektor sammankallar krisgruppen och ansvarsområdena fördelas. Mentor ansvarar för registrering av och omsorg om elever som varit med eller varit vittne till olyckan.

Anmälan till Arbetsmiljöverket

Enligt arbetsmiljöförordningen § 2 ska arbetsgivaren utan dröjsmål underrätta Arbetsmiljöverket om ett dödsfall eller en allvarlig olycka har inträffat på arbetsplatsen.

Information till eleverna

Mentorerna samlar respektive klass och informerar om händelsen. Mentor tar upp närvaro och noterar hur eleverna mår. Uppgifterna lämnas till krisgruppen. Viktigt att anmäld sjukfrånvaro/frånvaro också lämnas in.

Information till vårdnadshavarna

Vårdnadshavare som kommer till skolan hänvisas till personalrummet. Krisgruppen utser de personer som ska finnas i personalrummet. Det kan vara bra med ett föräldramöte någon av de närmaste dagarna.

Information till personalen

Rektor sammankallar personalgruppen för vidare information och diskussion om åtgärder.

Massmedia

Rektor har kontakten med massmedia. Hänvisa alltid frågor från massmedia till rektor. Tänk på att skydda eleverna så de inte blir kontaktade av massmedia i skolan. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Övrigt

Var noga med att kontrollera anledningen till elevernas frånvaro de närmaste dagarna efter olyckan. Mentor diskuterar åter igenom olyckan med klassen. Sätt gärna av en stund varje dag så eleverna vet att det kommer finnas tillfälle att prata om det.

Eleverna måste få ärliga upplysningar om vad som har hänt. Om möjligt så bjud in polis eller räddningstjänst som kan ge direkt information. Vid behov kontaktar rektor POSOM-gruppen.

Uppföljning

Vid skador som leder till längre sjukhusvistelse eller längre tids frånvaro från skolan håller mentor, eller annan utsedd person, kontakt med hemmet eller sjukhuset.

Om någon elev får bestående men efter olyckan följs detta upp av mentor eller annan utsedd person. Vid sjukskrivning beslutar rektor om hemundervisning eller särskild undervisning på sjukhuset.

Rektor beslutar om blommor/besök till den/de drabbade.

Personer från krisgruppen ansvarar tillsammans med mentorer för uppföljning av enskilda elever.

Vid allvarliga olyckor - utanför skolan

Krisgruppen

Så snart skolan fått kännedom om olyckan samlar rektor skolans krisgrupp. Krisgruppen fördelar ansvarsområden.

Information till personalen

Rektor samlar personalgruppen för information samt vilka ansvarområden respektive person från krisgruppen har. Rektor fattar beslut om vilka som ska bege sig till olycksplatsen och vad de ska göra där. De som beger sig dit ska vara tillgängliga via mobiltelefoner för att kunna informera sig till personal på skolan och kunna få hjälp om det behövs.

Massmedia

Rektor eller den som rektor utser har kontakt med massmedia. Hänvisa alltid frågor från massmedia till ansvarig person. Var noga med att skydda eleverna både vid olycksplatsen och i skolan från att massmedia tar kontakt med dem. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Information till eleverna

Mentorerna ansvarar tillsammans med ansvarig från krisgruppen för att informera sin klass. Viktigt att alla får så tydlig och ärlig information som möjligt och att rykten inte sprids. Det kan vara bra att bjuda in polis eller räddningstjänst så att eleverna får direkt information. All frånvaro ska registreras och noga följas upp av mentor som sedan lämnar uppgifterna till ansvarig i krisgruppen. Det är bra att hålla klassen samlad under resten av skoldagen. Försök tala öppet och konkret om det som hänt och att låt eleverna komma med sina tankar och känslor. Mentor ser till att alla elever har en vuxen att komma hem till. Ingen elev lämnar skolan utan tillstånd från krisgruppen.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till vårdnadshavare

Vårdnadshavare som kommer till skolan hänvisas till konferensrummet i administrationsbyggnaden. Krisgruppen utser personer som finns på plats där.

Krisgruppen

Rektor samlar krisgruppen och eventuell övrig personal för att diskutera vidare åtgärder.

Uppföljning

Vid skador som leder till längre sjukhusvistelse eller längre tids frånvaro från skolan håller mentor, eller annan utsedd person, kontakt med hemmet eller sjukhuset. Om någon elev får bestående men efter olyckan följs detta upp av mentor eller annan utsedd person. Vid längre tids sjukfrånvaro beslutar rektor om hemundervisning eller särskild undervisning på sjukhuset. Rektor beslutar om blommor/besök till den/de drabbade. Personer från krisgruppen ansvarar tillsammans med mentorer för uppföljning av enskilda elever.

Själv mord – elev

Krisgruppen

Direkt efter att skolan har fått kännedom om dödsfallet sammankallar rektor skolans krisgrupp.

Information i skolan

Rektor tar kontakt med de anhöriga och inhämtar tillstånd att berätta om dödsorsaken för mentor och klasskamrater. Om de anhöriga ger sitt medgivande till detta beslutas vem som ger denna information.

Själv mord väcker många existentiella frågor om liv och död, livets mening, skuld och skam. Det är viktigt att tänka igenom hur budskapet om dödsorsaken ska framföras. Krisgruppens stödpersoner ska finnas tillhands för mentorerna. Det kan vara viktigt att ta med en utomstående stödperson. I detta fall från elevhälsan eller kyrkan.

Tänk på att tala öppet, konkret och värderingsfritt kring det som hänt. Låt eleverna komma med sina tankar och känslor.

Om de anhöriga inte ger sitt tillstånd till att meddela klassen och mentor om orsaken till dödsfallet respekterar man detta.

Mentor samlar klassen och berättar att en av deras klasskamrater har avlidit. Om så är fallet berättar mentorn att kamratens vårdnadshavare inte vill att man pratar så mycket om detta i skolan, men det är viktigt att kamraterna får tillfälle att berätta hur man minns sin vän. Det är lämpligt att ha en kort minnesstund i klassen. Minnesstunden kan innehålla minnesord från mentor, någon läser en dikt, man spelar stilla musik.

OBS: vid sådana här tillfällen är det extra viktigt att prata om integritet på Internet och sociala medier. Att man inte sprider rykten eller kränker personen eller dess familj på något sätt.

Mentor ser till att alla elever har en vuxen att komma hem till.

Barn som inte ska till fritidshemmet

Barn som behöver tillsyn i väntan på att någon vuxen hämtar eller finns hemma stannar i klassrummet efter skolans slut. Krisgruppen utser personer som finns hos barnen.

Information till personalen

Rektor samlar personalen för att informera om dödsfallet och hur respektive lärare ska hantera budskapet.

Information till vårdnadshavare

Rektor ansvarar för att samtliga vårdnadshavare i den drabbade klassen underrättas. Det är lämpligt att brev skickas hem med post till samtliga vårdnadshavare.

Minnesstund

Minnesstund bör äga rum i elevens klass eller delar av/hela skolan dagen efter meddelandet om dödsfallet.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att arbetskamrater och berörda elever ska delta i begravningen. Rektor tillsammans med anhöriga formulerar en skriftlig inbjudan som skickas hem till eleverna. Rektor beslutar om blommor till begravningen. Om eleverna ska/vill delta bör man samtala ingående i klassen om hur detta går till. Det kan vara viktigt även om eleverna inte ska delta. Begravningsdagen håller mentor klassen samlad. Elever som vill ha sina vårdnadshavare med bör om möjligt få ha det. Ingen elev ska tvingas delta i en begravning.

Uppföljning

Samtal i klassen där man sätter ord och känslor på det som har hänt. Det kan vara viktigt att avsätta en stund varje dag den närmsta tiden så att eleverna vet att det finns utrymme att prata om det som hänt. Var uppmärksam på om enskilda elever behöver särskilt stöd. Det kan vara bra om elevens plats får stå tom en tid och att andra konkreta ting som påminner om eleven kan tas tillvara.

Själv mord – personal

Rektor sammankallar krisgruppen så snart skolan fått kännedom om dödsfallet.

Kontakt anhöriga

Rektor kontaktar anhöriga och inhämtar deras tillstånd att berätta om dödsfallet för kollegor och berörda elever.

Information till personalen

Rektor sammankallar alla personal och informerar om dödsfallet, om de anhöriga har gett sitt tillstånd.

Information till eleverna

Krisgruppen beslutar vem eller vilka som informerar eleverna.

Själv mord väcker många existentiella frågor om liv och död, livet mening, skuld och skam.

Det är viktigt att tänka igenom hur budskapet om dödsorsaken ska framföras. Krisgruppens stödpersoner finns tillhands för mentorerna. Det kan vara viktigt att ta med en utomstående stödperson i detta fall från elevhälsan eller kyrkan.

Tänk på att tala öppet, konkret och värderingsfritt kring det som hänt. Låt eleverna komma med sina tankar och känslor.

Tänk på att tala öppet, konkret och värderingsfritt kring det som hänt. Låt eleverna komma med sina tankar och känslor.

Om de anhöriga inte ger sitt tillstånd till att meddela kollegor och elever om orsaken till dödsfallet respekteras detta.

OBS: vid sådana här tillfällen är det extra viktigt att prata om integritet på Internet och sociala medier. Att man inte sprider rykten eller kränker personen eller dess familj på något sätt.

Information till vårdnadshavare

Rektor ansvarar för att vårdnadshavare i de berörda klasserna underrättas. Eleverna får med sig en kortfattad skriftlig information hem.

Inför begravningen

Rektor tillfrågar de anhöriga om de önskar att arbetskamrater och elever ska delta i begravningen.

En lärare som är känd för eleverna informerar om begravningen och förmedlar en skriftlig inbjudan.

Uppföljning

Viktigt med kollegialt stöd och hjälp. Krisgruppen kan tillkalla hjälp utifrån från företagshälsovård eller kyrkan vid behov.

När elev blir allvarligt sjuk

En elev drabbas av en allvarlig sjukdom som kan leda till döden.

Kontakt med familjen

När skolan underrättats eller fått kännedom om att eleven drabbats av en allvarlig sjukdom, kontaktar mentorn familjen. Mentorn har följande uppgift:

- Etablera en god kontakt med familjen och betona att allt agerande från skolans sida ska ske med hänsyn till familjens önskemål.
- Förhå sig om vilken sjukdom eleven drabbats av och vilka eventuella behandlingar eleven genomgår.
- Diskutera med vårdnadshavarna vilken information klasskamraterna ska få och vilken information övrig personal ska få. Det är viktigt att familjen förstår att klasskamraterna behöver få någon typ av information. Ibland önskar familjen att sjukdomen hålls hemlig, då är det viktigt att respektera det.

Mentor kan alltid ta stöd från krisgruppen.

Information till elevens lärare och krisgruppen

Rektor sammankallar elevens lärare, krisgruppen och eventuella andra berörda. Rektor och mentor delger den information de fått tillåtelse av familjen att ge. Viktigt att förmedla information om ev. medicinering under skoltid, använd särskild blankett för detta som finns

på intranätet. Var uppmärksam på om det finns syskon på skolan och att diskutera med familjen vilken information syskonets/syskonens klass och mentor ska ha.

Information till klasskamraterna

Om familjen önskat, informeras klasskamraterna om elevens sjukdom. Mentor och skolsköterskan kan gemensamt gå ut med informationen.

Viktigt att klassen med jämna mellanrum får information om hur eleven mår och hur sjukdomsförloppet utvecklar sig.

Mentor med stöd från krisgruppen samtalar vid några tillfällen med klassen och det som hänt deras kamrat. Syftet med samtalen är dels att avlasta eleverna deras tankar och känslor men också för att underlätta om den sjuka eleven kommer tillbaka till klassen.

Mentor tillsammans med familjen beslutar om eventuellt besök hemma eller på sjukhuset.

Klasskamraterna ges tillfälle att skriva brev och rita teckningar.

Den sjuka elevens närmaste vänner bör särskilt uppmärksammas.

Den sjuka elevens kontakt med skolan

Den sjuka eleven och dennes vårdnadshavare underrättas om vad man beslutat om i skolan och vem som är kontaktperson. Detta är viktigt oavsett elevens ålder. Skolarbetet får inte stanna upp. Ur rehabiliteringssynpunkt är detta mycket viktigt. Enligt skollagen har elever som drabbats av sjukdom lika stor rätt till undervisning som friska elever. Rektor, mentor och familj diskuterar tillsammans hur undervisningen ska se ut.

Vid elevs försvinnande – utanför skoltid

Krisgruppen

Rektor sammankallar krisgruppen och mentor snarast efter beskedet om försvinnandet.

Observera sekretessen

Ta reda på vilken information man har laglig rätt att ge. Informationen i skolan kan bara ges efter de anhörigas medgivande. Det kan vara bra att bjuda in polisen att ge information om familjen godkänner det.

Kontaktperson

En kontaktperson utses för samarbete med familj, polis och sociala myndigheter.

Kontaktpersonen är sedan ansvarig för information till berörd personal. Försök att undvika och stävja eventuell ryktesspridning och spekulationer genom att lämna adekvat information till både personal och elever.

Information till klassen

Ge så konkret information som möjligt. Informera om vad som är möjligt att berätta för eleverna. Tänk på att informera om vad som är ok att skriva på Internet. Att bild och

efterlysning bara får läggas ut efter godkännande av nära anhöriga och polisen. Ge tid för tankar och reflektioner.

Massmedia

Om försvinnandet kan ha intresse för massmedia utser rektor den som ska ha kontakt med media. Var noga med att alltid hänvisa till den personen. Prata också med eleverna om det som eventuellt står skrivet/ har sagts i massmedia om försvinnandet. Var noga med att skydda eleverna så de inte blir kontaktade av massmedia i skolan. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Brand

Brand är i första hand en uppgift för räddningstjänsten och polisen. Vår uppgift i skolan är att se till att skolan utryms så snabbt som möjligt, att alla går till uppsamlingsplatsen på fotbollsplanen och att brandansvarig i varje arbetslag tar med SOS-pärmen ut och går igenom närvaron.

Mentor och krisgruppens ansvariga för respektive arbetslag underrättar vårdnadshavare. Skolans krisgrupp tar hand om de sociala och psykiska efterverkningarna på samma sätt som när en allvarlig olycka inträffar. Se handlingsplan för "allvarliga olyckor i skolan" sidan 15-16. Rektor kontaktar också kommunens krisgrupp för stöd.

Brandövningar ska genomföras minst två gånger per läsår.

Massmedia

Räddningstjänst och rektor sköter kontakten med massmedia. Hänvisa alltid till dem och skydda eleverna från att bli kontaktade av massmedia i skolan eller på uppsamlingsplatsen. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Vid misshandel och sexuella övergrepp

Var ytterst noga med sekretessen och antal inblandade!

OBS! Hänvisning till socialtjänstlagen.

Varje misstanke om brott/övergrepp ska följas av en åtgärd. Polisanmälan ska göras vid misstanke om brott. Socialtjänsten kontaktas vid misstanke övergrepp, våld, hot eller annat missförhållande där barn riskerar att fara illa. **Informera aldrig vårdnadshavare vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp.**

- **Lyssna på barnet** (använder barnet uttryck och ord som inte är vanliga för barn i den åldern).

- Låt barnet styra samtalet - **förhör inte barnet!** Lägg aldrig över ansvaret på barnet genom att fråga vad det vill att du ska göra.
- Iaktta barnets lekar och teckningar. Barn som far illa försöker meddela sig genom att berätta lite grann. Ta barnets berättelse på allvar.
- Anteckna vad barnet berättade, **när, var, hur**, berättelsen kom. Citera helst barnets berättelse så att man inte berättar sin egen tolkning.
- Gör anmälan till socialtjänsten efter kontakt med rektor. Gäller både barn och vårdnadshavare.
- Underrätta **inte** vårdnadshavarna. En bedömning beträffande hur och när de ska informeras görs av socialtjänsten. Iaktta barnets lekar och teckningar. Barn som far illa försöker meddela sig genom att berätta
- Fortsätt med iakttagelser och med anteckningar.
- Förbli barnets trygga vuxenkontakt.

Ditt agerande i inledningsfasen kan vara avgörande för hur utrednings- och behandlingsmöjligheterna blir för barnet.

Hedersrelaterat våld

Var ytterst noga med sekretessen och försök att hålla nere antal inblandade!

- Hedersrelaterat våld och förtryck kan uttryckas på följande sätt:
- Fysiskt – våld, misshandel och mord
- Psykiskt – hot, förföljelse, förtryck, kontroll och kränkning
- Sexuellt – kontroll, övergrepp och våldtäkt
- Socialt – isolering, utsatthet, begränsad rörelse- och yttrandefrihet, bevakning, tvångsäktenskap, tvång till viss klädsel och tvång till viss religiös tro

Rutin vid uppmärksammande av hedersförtryck

Skolan har i uppdrag att främja aktning för varje människas egenvärde, främja jämställdhet mellan könen samt att aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Skolan ska även klart ta avstånd från det som strider mot skollagen 1kap 2§.

Åtgärder vid misstanke och/eller oro avseende hedersförtryck och våld

Observera: Ingen kontakt tas med elevens hem!

- Den eller de som har misstanke eller upplever oro konsulterar skolans elevhälsoteam
- Elevhälsoteamet fattar beslut om åtgärder samt upprättar planering för ärendet
- Vid eventuellt behov/önskan om konsultationskontakt och/eller anmälan om oro till socialtjänsten görs detta i samråd med elevhälsoteamet

Vid akuta situationer och/eller stark oro

Observera: Ingen kontakt tas med elevens hem!

- Vid akut situation eller stark oro kontaktas omgående rektor/kurator/skolsköterska
- Rektor, kurator eller skolsköterska (eller vid deras frånvaro, den som har oron) kontaktar socialtjänsten
- Särskilt ansvarig handläggare på socialtjänsten kommer till skolan för samtal med eleven
- Socialtjänsten ansvarar för vidare bedömning samt åtgärder inklusive skyddsbedömning.
- Socialtjänsten ansvarar för vidare bedömning, planering samt åtgärder i ärendet
- Skolan och socialtjänsten fortsätter att samverka i ärendet för att tillgodose barnets bästa

Uppföljning

- Efterarbete/uppföljning (inkl. beslut) sker på EHT, ell+er annat av rektor bestämt forum
- Om utsatt elev fortfarande går kvar på skolan ska stödsamtal erbjudas
- Uppmärksamma syskon m.fl. som riskerar att bli utsatta p g a socialtjänstens ingripande

Barn som inte hämtas

Om barn, som vistas på förskola eller fritidshem, inte hämtas av förälder, vårdnadshavare, anhörig eller annan enligt överenskommelse utsedd person på avtalad tid ska du:

- Ringa till vårdnadshavaren, eller någon annan anhörig som vårdnadshavaren tidigare uppgivit som kontaktperson. Information och kontaktuppgifter ska finnas på arbetsplatsen, tillgänglig för ordinarie samt vikarierande personal.
- Om du inte får svar, vänta ½ timme efter stängningstid innan du vidtar åtgärder under nästa punkt.
- Om du inte får kontakt med vårdnadshavare eller annan anhörig, kontakta din chef. Efter samtal med denne kontakta socialjourens jourhavande socialsekreterare och/eller polisen (tel 112). Kom överens med socialsekreteraren om vad som ska ske med barnet.

OBS! Ta ej barnet hem till dig på eget initiativ.

Om drog- eller alkoholpåverkade vårdnadshavare hämtar sitt barn

- Bedömer du att vårdnadshavaren är så påverkad att hon/han inte kan ta ansvar för barnet, för en dialog med vårdnadshavaren för att höra om det finns någon närstående som kan kontaktas.

- Finns inte någon närstående som vårdnadshavaren kan eller vill uppge, ta kontakt med din rektor och/eller polisen, som kopplar dig vidare till socialtjänstens jourhavande socialsekreterare.
- Om någon drog- eller alkoholpåverkad person kör bil till eller från skolan, ska du kontakta polisen.

Obehöriga på skolan

- Det är allas ansvar som personal på skolan att kolla upp om de ser någon man inte känner igen på skolområdet, fråga vem som söks och visa var expeditionen finns.
- Obehöriga ska anmäla sin närvaro på expeditionen.
- När det gäller hantverkare eller servicepersonal ska deras närvaro på skolan anmälas till expeditionen. Deras chef/arbetsgivare ansvarar för detta.
- Väntar personal på skolan besök ska besöket mötas upp av personal.

Vid väpnat våld i skolan

Ring 112 och sök omedelbart närmaste möjlighet till skydd och försök att ta dig och andra bort från gärningsmannen. Det kan bli aktuellt att låsa in dig och andra i ett rum eller annat utrymme.

Man ska ABSOLUT inte samlas på fotbollsplanen eftersom man då blir väldigt exponerad, både som elev och personal!

En gärningsman som utövar väpnat våld har ofta planerat det noggrant i förväg. Allt kan ske mycket snabbt och det kan uppstå kaos.

Det är viktigt att försvåra för gärningsmannen genom att försöka fördröja och vinna tid tills polisen anländer.

Akuta åtgärder på plats

Den eller de personer som är vid olycksplatsen eller först kommer dit gör följande:

- Ring 112 och tillkalla ambulans/polis/räddningstjänst.
- Inrymning genom att stänga in sig, låsa och/eller barrikadera så tyst som möjligt för att söka skydd och förhindra att någon kommer till skada
- Sök skydd efter golvet, släck belysningen och sätt mobiltelefoner på ljudlöst.

- Titta inte ut genom fönster och dörrar
- Utrymning genom att lämna skolan för att söka skydd. Lämpligt för de elever och den personal som ev. befinner sig utomhus eller i trapphus och entré och upptäcker att väpnat våld sker inne på skolan. Utrymning bygger på bedömningen att inte bli upptäckt av gärningspersonen
- Utestängning kan vara svårt att genomföra. Det man kan göra är att se över till vilket klassrum/annat utrymme man kan ta sina elever om det behövs. Det ska helst vara ett rum/utrymme utan fönster i markplan och utan fönster mot en korridor.
- Första hjälpen
- Håll obehöriga borta från olycksplatsen
- Trösta och lugna

Krisgruppen

Rektor sammankallar krisgruppen och ansvarsområden fördelas.

Information till eleverna

Information till vårdnadshavare

Information till personalen

Massmedia

Rektor har kontakt med massmedia. Var noga med att skydda eleverna så att massmedia inte får tillfälle att kontakta dem i skolan. Hänvisa alltid till rektor. Tänk på att vi har elever med skyddad identitet som inte får synas på bild eller i TV.

Våldshandling i skolan mot elev

Anmälan görs till rektor så fort någon fått kännedom om handlingen. Rektor kontaktar berörda. Polisanmälan ska alltid göras. Viktigt med uppföljning av händelsen.

Under pågående handling bör man vara mycket försiktig om det förekommer vapen av något slag och bara ingripa om det kan ske utan risk för skador.

Våldshandling i skolan mot personal

Anmälan görs till rektor så fort någon fått kännedom om handlingen. Arbetsgivaren är skyldig att utreda och dokumentera händelsen samt att anmäla eventuell arbetsskada till Försäkringskassan och i vissa fall till Arbetsmiljöverket. Rektor kontaktar de som är inblandade i händelsen.

Din arbetsgivare kan se till att du får hjälp till en vårdcentral om du inte själv kan ta dig dit.

Kontakta även skyddsombud på arbetsplatsen.

Polisanmälan ska alltid göras. Viktigt med dokumentation av händelsen men även uppföljning. I förekommande fall kan kontakt tas med företagshälsovården eftersom många reaktioner kan komma i efterhand.

Under pågående våldshandling bör man vara mycket försiktig om det förekommer vapen av något slag och bara ingripa om det kan ske utan risk för skador.

Våldshandling eller hot mot personal kan även innebära hot eller våld från en vårdnadshavare eller anhörig till en elev.

Din insats som kollega kan betyda mycket för den som är inblandad. Lämna inte den som drabbats ensam utan se till den som drabbats får stöd och hjälp enligt punkterna ovan.

Bombhot

- Kontakta skolledningen.
- Om skolledningen inte kan nås, ring polis på telefon 112
- Om polis/skolledning beslutar om utrymning, följ utrymningsplanen.
- Dokumentera händelsen noga och lämna detta till skolledningen.
- Skolledningen avgör om eller hur personalen/elever ska informeras.
- Anmälan görs till Arbetsmiljöverket

Risk för kidnappning eller vid kidnappning

- Vårdnadshavaren ska styrka att han/hon är ensam vårdnadshavare eller att besöksförbud gäller.
- Föreligger risk för kidnappning gör upp en handlingsplan tillsammans med vårdnadshavare hur ni bör agera om något händer.

Handlingsplanen bör innehålla: namn, personnummer, foto eller signalement på den misstänkte personen, trolig destination, barnets/elevens namn, personnummer, foto eller signalement.

- All personal ska veta vilka personer som får hämta barnet/eleven. Föreligger polisanmält hot om kidnappning gäller sekretess mot den andre föräldern, om han/hon är skäligen misstänkt.
- I händelse av kidnappning ring telefon 112.
- Kontakta vårdnadshavaren som gör en anmälan till polisen.
- Polisen, telefon 114 14
- Informera skolledningen
- Se till att vårdnadshavaren kommer i kontakt med anhörig eller annan lämplig stödperson.

- Skolverket har en bra mall för denna typ av handlingsplan:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-arbete-med-barn-och-elever-som-har-skyddad-identitet>

Kriser och katastrofer i Sverige och världen

På senare år har det inträffat ett antal katastrofer i Sverige och världen som starkt påverkat eleverna i deras vardag. Det har både handlat om naturkatastrofer, bränder och mord på enskilda barn.

Information i skolan

Rektor sammankallar krisgruppen. Krisgruppen går ut med information till övrig personal hur man ska förhålla sig till det inträffade i skolan. Det är möjligt att flera handlingsplaner bör sättas igång samtidigt i fall som personal eller elever drabbats direkt i form av allvarlig skada, dödsfall eller försvinnande.

Minnesbord

Ansvarig från krisgruppen arrangerar ett minnesbord. Någon från krisgruppen finns vid bordet.

Information till klasserna

Mentorer informerar i sina klasser och att det finns möjlighet att skriva sitt namn eller en tanke i en minnesbok. Meddela var den finns och hur länge den finns där. Berätta att boken kommer att skickas till de drabbade. Om det är barn skickas den till aktuell skola och om det är en nation till den nationens ambassad i Sverige. Stödpersoner från krisgruppen finns till hands för samtal i klasserna och med enskilda elever de närmaste dagarna.

Arbete i klasserna

Avsätt en stund varje dag till diskussioner, tankar och reflektioner kring det som hänt. Krisgruppens stödpersoner finns till hands för dessa samtal. Arbeta med tankar och känslor genom bild, drama, skrivande, film, musik och idrott.

Tyst minut

Krisgruppen håller kontakt med POSOM-gruppen (psykiskt och socialt omhändertagande) för information om eventuell tyst minut. Denna genomförs i så fall vid samma tidpunkt för hela skolan.

Information till vårdnadshavare

Rektor informerar på skolans blogg och i veckobrev vilka åtgärder skolan vidtagit beträffande minnesbok, arbete i klasserna, stöd från krisgruppen och eventuell tyst minut. Vårdnadshavarna kan i brevet rekommenderas att fortsätta prata med sina barn om händelsen.

Bilaga 1 Samtal i klassen

I alla krissituationer är en av de viktigaste uppgifterna att informera. Den som informerar ska ha så mycket information som möjligt och inleda samtalet med att berätta vad som har hänt. Dispositionen av ett sådant samtal kan se ut så här:

- Inledning
- Fakta
- Tankar
- Reaktionen
- Avslutning

När man samtalar med klassen när något svårt inträffat finns det några saker man speciellt bör tänka på. Det är viktigt att man är två personer som leder samtalet, varav minst en är känd för eleverna.

Man bör i förväg bestämma samtalsregler:

- Det som sägs i klassen stannar här mellan oss
- Alla olika reaktioner är tillåtna
- Ingen är tvingad att säga något
- Var och en ska tala för sig och få prata till punkt

Berätta så konkret som möjligt om det som inträffat och ge eleverna gott om tid och möjlighet att prata om sina tankar och känslor

Barn som har svårt att uttrycka sina tankar och känslor i ord kan ofta lättare göra det med hjälp av papper och penna eller att rita.

Samla ihop alla intryck och rekommendera eleverna att fortsätta samtala med varandra. Förbered dem på att det kan komma reaktioner efter en tid också och att det är helt normalt.

Prata om hur man på ett etiskt och lagligt sätt kan visa sin sorg och sitt stöd på internet.

Prata om hur viktigt det är att värna integriteten. Erbjud dig att finnas till hands när det behövs och erbjud samtal med stödpersoner från krisgruppen.

Var under en tid observant på olika reaktioner hos eleverna (se Bilaga 5 "olika sorgereaktioner hos barn").

Var extra observant på barn som tidigare varit traumatiserade (i de fall vi har kännedom om detta) då nya kriser kan väcka upp gamla minnen och reaktionerna kan komma utifrån dessa minnen snarare än den reella händelsen.

Några råd om hur man kan hjälpa

Trösta på rätt sätt. "Det är inte så farligt" eller "det kommer snart kännas bättre" kan bli till hån i en krissituation. Hjälプ den drabbade att sörja istället för att trösta.

Visa att du ställer upp. Även om personen inte vill prata vid det första tillfället så visa att du kommer tillbaka och ställ frågan igen. Våga visa din egen sorg över det som har hänt. Lyssna aktivt men undvik att komma med goda råd. Bekräfta känslan och var delaktig i samtalet.

När det inte finns ord så räcker det med kroppslig kontakt. Håll om, håll i handen, berör lugnt och mjukt.

Var inte rädd för gråten. Den är viktig och hjälper till att bearbeta det som hänt. Stoppas den upp i ett tidigt skede kan den dyka upp långt senare och bli smärtsam.

Ställ frågor om hur det var, vad som hände, hur det kändes. Hjälp till att klä sorgen i ord. Det är första steget för att hjälpa en person vidare i sin bearbetning. Man kan ställa samma fråga många gånger.

Ta ansvaret för att komma tillbaka gång på gång under en tid och hör hur det är. Ställ frågor, håll om och lyssna.

Var dig själv! Våga visa dina egna känslor. Medmänsklighet och medkänsla är viktigt!

Bilaga 2 Kamratstöd

Debriefing är när en grupp samlas för att gå igenom de intryck och reaktioner som man upplevt om man varit inblandad vid t ex dödsfall, olyckshändelse eller någon annan traumatisk händelse.

Vid en debriefing bör man tänka på följande:

- Alla inblandade ska vara med
- Samtalet ska ske i nära anslutning till händelsen (dock ej samma dag)
- Samtalet måste få ta den tid som behövs. Ofta 2-4 timmar.
- Alla som är närvarande ska kunna lita på att det som sägs inte förs vidare till någon annan.
- Samtalet kan ledas av en lämplig person på skolan som har en god kännedom om hur ett sådant samtal genomförs. Man kan också ta in en person från företagshälsovården eller elevhälsan.
-

Bilaga 3 Kontakt med massmedia

OBSERVERA ATT DEN SOM RINGER KANSKE INTE ÄR MEDIA UTAN BARA UTGER SIG FÖR ATT VARA DET!

Skolans krisgrupp bör öva sig vid något tillfälle varje läsår på hur de möter och hanterar massmedia. Det är alltid massmedia som avgör vad som är en nyhet eller vad man vill publicera. Skolan är ofta i fokus då alla har en erfarenhet av den och många människor i samhället berörs av det som händer i skolan. Betrakta massmedia som en resurs och inte som ett hot. Massmedia kan hjälpa till att föra ut information och få ut faktiska och viktiga uppgifter.

Vid kontakt med massmedia – ta alltid reda på vem som är ansvarig för den aktuella händelsen på skolan och hänvisa till den personen!

När du blir intervjuad

Begär betänketid. Om du blir uppringd av en journalist som vill ha svar på sina frågor direkt, säg att du kan återkomma om några minuter. Under tiden förbereder du dig på vad du ska säga.

Det går inte att först gå med på en intervju och sedan vägra svara. Begär alltid att få ta del av den utskrivna intervjun innan den publiceras. Du har då möjlighet att rätta till rena sakfel. Du har däremot inte rätt att ha synpunkter på journalistens synpunkter.

Tala själv så lite som möjligt. Håll dig till fakta och var saklig. Sväva inte ut i egna spekulationer. Låt journalisten ställa sina frågor och svara kortfattat och vänligt.

Att förbereda sig för intervjun:

Innan du ringer upp journalisten igen, skriv ner följande för dig själv:

- Omfattas någon av de inblandade av sekretess eller har skyddad identitet?
- Namn, betyg och åtgärder i ett elevvårdsärende är offentliga uppgifter (så länge eleven inte har skyddad identitet). Orsak och bakgrund till varför en elev diskuteras av elevvården är däremot sekretessbelagt.
- Gör en beskrivning av händelsen i tidsföljd. Ta dig tid att fråga andra personer som varit inblandade om du känner dig osäker.
- Namnge aldrig skadade eller omkomna förrän det är säkert att vårdnadshavare och kamrater är underrättade.
- Ange orsaken till det inträffade – om du är helt säker på det! Be annars att få återkomma med det.
- Du får inte fråga efter journalistens källa, varifrån hon/han har fått sina uppgifter eller vem som kontaktat henne/honom. Gör du det bryter du mot Sveriges grundlag om yttrandefriheten och begår ett brott som du kan bli åtalad för.

Bilaga 4 Exempel på vad man kan säga eller skriva då man informerar vårdnadshavare när det hänt något tragiskt i klassen:

Idag har klassen fått ett tragiskt besked att deras klasskamrat/lärare N.N, har avlidit, i en olycka, efter sjukdom eller för oss okänd anledning. I klassen har vi ägnat ordentligt med tid åt att samtala om det som har hänt. Vi har talat mycket om hur N.N var som person och vad vi främst kommer att minnas N.N för.

*Om ert barn eller någon i familjen vill tala med någon av oss är ni naturligtvis välkomna att ringa till N.N på telefonnummer: XXX
Vi kommer fortsätta att ge eleverna tid för samtal i morgon (eller nästkommande skoldag).*

Bilaga 5 Olika sorgereaktioner hos barn

Detta är en kortfattad sammanställning av olika sorgereaktioner hos barn. Sorgereaktionerna kan se olika ut beroende på barnets ålder. Vill man lära sig mer om detta finns litteraturtips i slutet på bilagan.

Kännetecken:

- Ångest (rädsla för att vara ensam, för mörker, för att blir sjuk eller dö)
- Sömnsvårigheter (även mardrömmar)
- Trots
- Skolsvårigheter (koncentrationssvårigheter)
- Ledsnad
- Skuld känslor
- Ilska, vrede
- Olika kroppsliga symtom (magont, huvudvärk, värk i kroppen)
- Minnen
- Fantasier
- Social tillbakadragenhet (vill inte leka på rasten eller med kamrater på fritiden)

Det är naturligtvis alltid viktigt att ha en öppen och ärlig kommunikation med den som är drabbad av något svårt. Tänk därför på att ge klara och tydliga besked, anpassa förklaringar till respektive ålder och undvika omskrivningar.

En del barn kan känna sig personligt drabbade vid t ex en naturkatastrof i ett annat land och uppleva en stor sorg medan andra är oberörda. Det är viktigt att respektera båda reaktionerna och ta dem på fullt allvar.

Rektor (skolledning) avgör när krisen anses vara över och meddelar personalen detta via mail eller liknande beroende på aktuell händelse.